

De nacht van troost

De eerste kaars brandt. Een kleine en kwetsbare lichtvlam in het duister. Jij teken van de Komende, kun jij ons nog aanspreken en verlichten? Kun jij nog symbool zijn? Een teken, dat ons, hier bijeen, verbindt met een Afwezige, een Leegte, die als ongrijpbaar en onzichtbaar Licht, in ons en onder ons kan verschijnen. Een Jij die ons thuisbrengt bij ons ware zelf en bij elkaar en deze aarde die we zijn. Deze brandende kaars als een stem die hemel en aarde weer bijeen brengt midden in de duisternis. "Troost, troost mijn volk, " roept een stem. Van wie is die stem? Een onbekende? De traditie noemt hem Jesaja, een naam die betekent: de Levende bevrijdt, redt, verlost. Een Naam die zegt wat het doet, stem die bevrijdt. Kunnen en willen wij die stem nog horen?

Een kind dat tijdens het spelen valt en zich bezeerd, zoekt huilend een ouder, een vertrouwde, en vooral de omarming. Geborgen bij een ander stroomt het verdriet rustig uit en drogen de tranen. Een omarming die geneest en het kind weer doet opstaan en verder spelen. Woorden zijn amper nodig, aanwezigheid en aandacht troosten het kind, ook het kind in ons. Hoe anders is dat vaak bij kinderen en volwassenen die worden gepest thuis of op school of op het werk. Velen zwijgen erover en schamen zich. Ze raken opgesloten in zichzelf en maken zich onzichtbaar. Zonder troost raken ze gevangen in angst. Verbannen uit ergens bij horen. Onderzoek heeft uitgewezen dat heel veel mensen met schulden niet om hulp gaan vragen bij de buro's die daarvoor zijn. Schaamte en ontkenning spelen een grote rol, terwijl de schulden ondertussen alleen maar groeien. Steeds dieper wegzakken in een uitzichtloze situatie en geen troost, geen toekomst. Hoevelen van ons voelen zich niet gevangen in te grote werkdruk, teveel verplichtingen en het alomtegenwoordige sociale netwerk? Op het randje van burn-out en onder grote stress snakken mensen naar adem, vervreemd van zichzelf en hun dierbaren. Wie zal hen redden? Wie durft op de rem te trappen? Wie durft een noodsignaal te geven in een cultuur die verslaafd is aan succes en concurrentie? Over ballingschap gesproken. En dan de eenzaamheid. Niet alleen onder ouderen, maar onder alle leeftijden. Die langzame slijtage die een kwetsbaar mens steeds meer in afzondering en isolement doet vluchten, waardoor de drempel om contact en verbinding te maken steeds hoger wordt. Eenzaam in de woestijn en geen weg te bekennen. Wie komt mij troosten? Wachter hoever is de nacht?

Iemand, laten we hem Jesaja noemen, wordt opgeroepen om tot het hart van Jeruzalem te spreken. De stad is verwoest en ook de tempel, de ziel en het hart van die stad en dat volk. De tempel, plaats van ontmoeting, Mokum, waar de Naam van de Levende woont, waar hemel en aarde elkaar raken. Dat alles is stuk en weg en ook een groot deel van haar bewoners zijn weggevoerd naar Babylon, in den vreemde, in ballingschap, ver van huis. Een dubbele straf zo horen wij. Wie de bron van bevrijding verliest, raakt verloren, raakt in slavernij. De profeet houdt Jeruzalem een spiegel voor. Ballingschap is niet alleen een natuurramp, iets dat jullie overkomt, maar jullie hebben het mede veroorzaakt. Jullie zijn niet alleen slachtoffer, maar ook dader. Deze Godsverduistering is het gevolg van jullie ontrouw. Jullie kozen voor de afgoden van veiligheid en macht. De gouden bergen van winst, eigen belang en het recht van de sterkste. En jullie verstopten de armen, de weduwen en de vreemdelingen in de donkere dalen van de hel. Aan hun lot overgelaten. Dit onrecht schept ballingschap. Dat je vervreemd bent geraakt van mensen, tussen wie je geboren bent. Dat je jezelf

bent kwijtgeraakt. En dat je de bron, de God van het verbond hebt ingeruild voor eigen gewin, het veiligstellen van je eigen vrijheid. Thuisloos probeer je te overleven in den vreemde. En dan klinken plotseling woorden van troost. Het is voorbij. De ellende die jullie over je zelf hebben afgeroepen is genoeg. Ik keer terug, zegt de Levende.

Wat is troosten? Wat gebeurt er tussen iemand die wil troosten en iemand die zich laat troosten? Wat is de kracht van deze wederkerigheid? Pater van Kilsdonk heeft daar ooit een mooie definitie van gegeven en die geef ik graag aan u door: "Troosten is iemand bewust maken van zijn eigen kracht die sterker is dan alles wat nu gebeurt waardoor de toekomst verlamd lijkt. Troosten is een diepere laag aanraken onder de pijn waaraan iemand lijdt." Dit gaat over echte verbinding en aandachtig naar elkaar kijken en luisteren en in de pijn en in de verlamming de eigen kracht van iemand in alle kwetsbaarheid opgraven en teruggeven. Dit gaat dus niet over relativeren, goedpraten, snelle oplossingen aanbieden, moraliseren, overnemen of "kop op" roepen. Echte troost geeft iemand iets terug wat die mens kwijt is en toch in zich heeft. Het verlost iemand uit het gevangen zitten in zichzelf en geeft weer ruimte en adem (geestkracht). Echte troost zet iemand in beweging. Hoor, een stem roept: "Baan voor de Levende een weg door de woestijn, een pad in de wildernis."

Bergen verlagen en dalen verhogen, ruig land weer bewoonbaar maken en ontoegankelijke rotsen veranderen in een lieflijk dal. Hier wordt gewerkt aan een nieuwe wereld, een weg van terugkeer uit de ballingschap, een weg waarlangs de Gerechtigheid en de Liefde, die God is, kan terugkeren in ons samenleven. Het oorlogspad wordt verlaten en de weg van verbinding wordt stap voor stap gegaan, omdat we getroost zijn en weten van vergeving. Een stem die roept, oproept tot omkeer en terugkeer, het is de stem van de profeet Jesaja, dienaar van de Levende, het is de stem van Johannes de Doper, de voorloper en wegbereider van Jezus, de Messias, de Komende. Het is de stem van deze eerste kaars die kwetsbaar in ons midden brandt.

En dan komen de bezwaren. Dit is te hoog gegrepen. Hiertoe zijn wij mensen niet in staat. Wij kunnen niet meebouwen aan het koninkrijk, een nieuwe wereld. Daarvoor zijn wij te zwak, te klein, te eenkennig en te vergankelijk. Poetisch en met prachtige beelden maakt de profeet bezwaar tegen deze roeping. "De mens is als gras, hij bloeit als een veldbloem, even maar, dan verdort en verwelkt zij. Het is Gods adem zelf die dit doet." Zo onmachtig is de mens. En dan in één adem bijna klinkt een antwoord: "Het gras verdort en de bloem verwelkt, maar het woord van onze God houdt eeuwig stand". Zijn woord is sterker en blijvend, wie het hoort, staat op. Zijn woord wekt ons ten leven. En wij mogen een levend antwoord worden.

Jeruzalem wordt getroost, en wie zich laat troosten, krijgt een nieuwe taak: zelf vreugdebode worden van wat je ontvangen hebt. Dat er licht is in de duisternis. Dat verlichting plotseling doorbreekt waar de duisternis wordt erkend. Waar de schaduw van het onrecht, dat ook aan onze handen kleeft, niet langer wordt ontkend en weggeschoven, daar kan het Licht van de Levende aankomen. Het is komende, roept deze vrouw, vreugdebode Jeruzalem.

André Wesche

Gelezen: Jesaja 40,1-11 en Lukas 4,16-21